

Iz hrvatske medicinske prošlosti From Croatian medical history

DR. ERWIN TREU – PRVI STALNI OFTALMOLOG U SPLITU

DR ERWIN TREU – THE FIRST PERMANENT OPHTHALMOLOGIST IN SPLIT

MILAN IVANIŠEVIĆ, LOVRO BOJIĆ, KAJO BUĆAN, ŽELJKO KOVAČIĆ*

Deskriptori: Oftalmologija – povijest; Hrvatska

Sažetak. Dr. Erwin Treu (Kotor, 1875. – Skopje, 1937.) bio je prvi stalni oftalmolog u Splitu u Hrvatskoj. Specijalizaciju iz oftalmologije završio je u Očnoj klinici u Pragu 1900. g. kod W. P. Czermaka. Podrijetlom je iz Tirola. U Splitu je vodio i organizirao oftalmološku službu i radio je od 1902. do 1921. g. u splitskoj bolnici, a privatno do 1923. Od 1904. do 1910. g. povremeno je ordinirao izvan Splita, i to u Šibeniku, Zadru, Dubrovniku, Kotoru i Cetinju. Tijekom I. svjetskog rata bio je vojni liječnik u Splitu i Trogiru. Operirao je katarakte, glaukome (iridektomije), strabizme (tenotomije), očne adnekse, ozljede, trahom i dr. G. 1923. odlazi u Skopje gdje je najprije radio kao sanitetski major u vojnoj bolnici, a zatim kao primarius u civilnoj bolnici na očnom odjelu do kraja života.

Descriptors: Ophthalmology – history; Croatia

Summary. Dr. Erwin Treu (Kotor, 1875–Skopje, 1937) was the first permanent ophthalmologist in Split, Croatia. He finished his ophthalmological specialization at the Eye Clinic in Prague in 1900 at W.P. Czermak. He originates from Tirol. Dr. Treu led and organized ophthalmological service in Split and worked from 1902 to 1921 in the Split Hospital, and had a private practice until 1923. From 1904 to 1910 he temporarily worked outside Split, in Šibenik, Zadar, Dubrovnik, Kotor and Cetinje. During the First World War he was a military doctor in Split and Trogir. He performed ophthalmological operations, cataracts, glaucomas (iridectomy), strabismus (tenotomies), ocular adnexa, injuries, trachoma etc. In 1923 he left for Skopje where he at first worked as a medical major in Military Hospital, and after that as a primarius in Civil Hospital at the Department of Ophthalmology till the end of his life.

Liječ Vjesn 2009;131:233–235

Kroz čitavo XIX. stoljeće među splitskim liječnicima nije bilo specijalista oftalmologa pa ni kontinuirane specijalističke oftalmološke službe.

Poznato je da je profesor okulistike Leopold Rubini iz Venecije bio nakratko 1834. g. u Splitu.¹ Koncem XIX. i početkom XX. stoljeća dolazili su okulisti u Split, najčešće iz Trsta, i to samo povremeno, obično za vrijeme svoga godišnjeg odmora. Oni bi se zadržavali samo nekoliko dana, a posjećivali su i druge gradove Dalmacije kao Šibenik, Zadar i Dubrovnik. Svoj su dolazak najavljujivali preko lokalnih novina. Odsjedali su u nekom hotelu, a rjeđe u privatnom stanu, i tu su ordinirali za privatne pacijente. Tako je u Split dolazio poznati okulist dr. Attilio Cofler iz Trsta od 15. do 22. kolovoza 1890.,² od 31. kolovoza do 1. rujna 1892.,³ od 8. do 16. kolovoza 1895. g.⁴ te od 8. do 15. kolovoza 1901. g.⁵ Očni operater dr. Emil Marcus, također iz Trsta, držao je konzultacije iz očnih bolesti 24. i 25. svibnja 1901. g. u hotelu Troccoli.⁶ Dr. Dragutin Heinzl, bivši I. asistent Klinike za očne bolesti profesora E. Fuchsa, dvorskog savjetnika u Beču, ordinirao je od 1. do 11. srpnja 1901. g.,⁷ zatim 26. 6. do 10. 7. 1902. g. te produžio boravak do 20. 7. u Hotelu de la Ville i primao pacijente od 11 do 12 sati prije podne i od 17 do 19 sati poslije podne.⁸

Dr. Vinko Lušić-Matković, klinički operater, primarni liječnik u bolnici Milosrdne braće Odjela za očne bolesti došao je iz Zagreba za operacije i očne konzultacije 22. srpnja 1895. g.,⁹ 20. 3. 1901.,¹⁰ 26. 3.–10. 4. 1902.,¹¹ 9.–17. 3. 1903.¹² te od 19. do 26. kolovoza 1903. g.¹³ On je bio prvi hrvatski školovani oftalmolog.¹⁴

Okulist dr. Albert Botteri borovio je u Splitu od 10. 7. do 20. 7. 1912. g. za konzultacije i operacije. Došao je iz Trsta

Slika – Figure 1. Dr. Erwin Treu

* **Klinika za očne bolesti, Klinički bolnički centar Split** (prof. dr. sc. Milan Ivanišević, dr. med.; prof. dr. sc. Lovro Bojić, dr. med.; dr. sc. Kajo Bućan; dr. med; prim. dr. sc. Željko Kovačić, dr. med.)

Adresa za dopisivanje: Prof. dr. sc. M. Ivanišević, Klinika za očne bolesti, KBC Split, Spinčićeva 1, 21 000 Split

Primljeno 7. svibnja 2008., prihvaćeno 17. veljače 2009.

Slika 2. Stara gradska bolnica u Splitu
Figure 2. Old city hospital in Split

jer je tada ondje imao privatnu specijalističku oftalmološku ordinaciju.¹⁵ Prethodno je bio sveučilišni prvi asistent Klinike za očne bolesti prof. St. Bernheimera u Innsbrucku, a kasnije, 1923. g. osnovao je Kliniku za očne bolesti u Zagrebu.¹⁶

Prvi stalni, službeni oftalmolog koji je radio u Splitu i u splitskoj bolnici bio je dr. Erwin Treu (slika 1).^{17–20} Rođen je 24. 6. 1875. god. u Kotoru, otac Friedrich, majka Maria rođena Luschinsky.²¹ Obitelj Treu potječe iz Tirola u Austriji. Majka mu je bila iz Šleske. Školovao se i živio u Beču, gdje je obitelj Treu imala kuću.

Medicinu je studirao i završio u Pragu. Specijalizaciju iz oftalmologije završio je u njemačkoj Očnoj klinici u Pragu 1900. g. koju je od 1895. do 1906. g. vodio Wilhelm Paul Czermak. Nepune dvije godine radio je kao klinički asistent na istoj klinici.²² Pripadao je generaciji liječnika koja se borila za sterilan rad i higijenu u oftalmokirurgiji. Kao mladi oftalmolog kratko vrijeme radio je u Trstu. Romantična je anegdota da se u Trstu na proputovanju našla mlada djevojka Edith Schwalbe. Njoj je nešto upalo u oko pa su je odveli dr. E. Treuu i to je bio početak njihove romance i ubrzo braka.²³

U Split se doselio iz Trsta 1902. god. po nagovoru buduće supruge Edith Schwalbe (rođena 1. 6. 1884. g. u Bielitzu u Šleskoj).^{20,24} Oženio se u Splitu 8. 11. 1903. g. u katedrali sv. Duje.²⁵ Imao je dva sina i kćer. Stariji sin Fridrik (r. 1904.) živio je u Beogradu, po zanimanju je bio profesor psihologije i radio je kao savjetnik u prosvjeti. Mlađem se sinu Rudolfu (r. 1909.) poslije II. svjetskog rata gubi svaki trag. Kći Margareta (r. 1913.) bila je profesorica na fakultetu i živjela je u Skopju.²⁴

Kad je došao u Split, stanovao je na Manušu u kući Nikolić-Duka na I. katu,²⁶ a poslije u današnjoj Ulici kralja Tomislava broj 1.

U Splitu je vodio i organizirao oftalmološku službu i radio je od 1902. g. u splitskoj bolnici (slika 2), ali ordinirao je i privatno. Od 26. 9. 1903. g. primao je očne bolesnike u Ulici Starog suda broj 292 (sada Šubićeva ulica), prvi kat od

Slika 3. Nekadašnja privatna oftalmološka ordinacija dr. E. Treua na Mihovilovu trgu br. 8 (danas Mihovilova širina br. 11) u Splitu
Figure 3. Former Dr. E. Treu's private ophthalmologic office at Mihovilov trg no. 8 (today Mihovilova širina no. 11) in Split

10 do 12 sati prije podne i 14,30 do 15,30 poslije podne.²⁷ Poslije je ordinaciju imao također u iznajmljenoj prostoriji u starom dijelu grada na Mihovilovu trgu 8 (sada Mihovilova širina 11) (slika 3). Tu su neko vrijeme ordinirali i splitski liječnici dr. Šimun Tudor i poslije oftalmolog dr. Juraj Čurin.

Ordinirao je i izvan Splita u Šibeniku (1904., 1905.), Zadr (1904., 1905., 1908., 1909., 1910.), Dubrovniku (1904., 1905., 1909., 1910.), Kotoru (1904., 1905., 1909., 1910.).^{28–34} Često je iz Splita odlazio i u Crnu Goru gdje je bilo raznih oftalmoloških problema, posebno trahoma. I crnogorski knez Nikola Petrović imao je neke probleme s očima i pozvao je dr. Treua da mu pomogne. Za njegov rad odlikovao ga je ordenom, a kao osobni dar dao mu je servis za kavu.^{23,35}

Često se družio s dr. Šimunom Tudorom, dr. Josipom Arambašinom, dr. Dujmom Karamanom i dr. Nikolom Marinkovićem.

Dr. Josip Arambašin (Kaštel Novi, 1861.–Split, 1945.) bio je općinski i sudski liječnik u Splitu, predsjednik Slobodne organizacije liječnika Dalmacije 1911.–1913., 1920.–1923.³⁶ Poznat je kao sastavljač latinsko-njemačko-hrvatskog »Liječničkog rječnika«, a savjetnik za njemački jezik bio mu je splitski okulista E. Treu.³⁷ Dr. Nikola Marinković (Stari Grad, 1861.–Split, 1916.) bio je predsjednik

Liječničke komore koja je osnovana 1903. g. za područje Splita i okolice.³⁸ Krajem 1903. i početkom 1904. g. dr. Josip Račić skupa s dr. Nikolom Marinkovićem otvara Sanatorij u Splitu, kirurški s 14 postelja i s rendgenskim uređajem.³⁹

Za vrijeme I. svjetskog rata dr. Erwin Treu bio je vojni liječnik u Splitu i Trogiru. Za to je bio i odlikovan.

Do 1921. g. radio je u gradskoj bolnici, kada ga je zamijenio dr. Juraj Ćurin, a nastavio je obavljati privatnu praksu sve do 1923. g. U razdoblju od 1902. do 1921. bio je jedini oftalmolog u Splitu.

Prema Upisniku bolesnika gradske bolnice u Splitu za 1919. godinu hospitalizirano je 50-ak očnih bolesnika, 1/3 je imala trahom, a 1/6 conjunctivitis eczematosa. Uz druge upale oka i adneksa, ozljede, glaukomske bolesnike, primale su se i senilne katarakte.^{40,41} Prema knjizi operacija gradske bolnice iz 1920. g. operirao je katarakte (senilna – extractio cataractae c. iridect., traumatska, sekundarna – discissio), glaukom (iridektomije), strabizam (tenotomia), ozljede, plastične operacije vjeđa kod ektropija (po Fuchsu, Kuhnt-Szymanovskom), ekstirpacije suzne vrećice, optičke iridektomije i tetovažu kod leukoma rožnice, evisceracije, enukleacije, trahom (kauterizacija, ekspresija po Knappu) i druge. Operacije je radio sam ili s pomoćnikom kirurgom dr. Ljubom Klaićem (došao iz Zadra 1915. g.). Rabila se uglavnom kokainska anestezija.⁴²

Na poziv tadašnje jugoslavenske vlade 1923. god. Erwin Treu prelazi u Skopje s cijelom obitelji te najprije radi kao sanitetski major u vojnoj bolnici, a zatim kao primarijus u civilnoj bolnici na očnom odjelu sve do kraja života. Njegova kuća bila je mjesto gdje su se okupljali istaknuti intelektualci tog vremena a isto tako i sirotinja i seljaci koji su dolazili tražiti pomoć od »velikog čovjeka i dobrog doktora«. Bio je potpuno posvećen svom radu i, premda srčani bolesnik, nikad nije sebe štedio. Preminuo je iznenada, pregledavajući bolesnika, u 62. godini života 22. rujna 1937. god. u Skopju.^{21,43} Sahranjen je uza sve državne počasti.

L I T E R A T U R A

- Gazetta di Zara 1834 Jun 27; 204 (col 1).
- Narod 1890 Aug 12; 3 (col 3).
- Narod 1892 Aug 30; 3 (col 3).
- Jedinstvo 1895 Jul 23; 4 (col 5).
- Narodni list 1901 Jul 31; 3 (col 4).
- Narodni list 1901 May 22; 3 (col 4).
- Narodni list 1901 Jun 8; 3 (col 4).
- Narodni list 1902 Jul 2; 3 (col 4).
- Jedinstvo 1895 Jul 5; 4 (col 5).
- Jedinstvo 1901 Mar 5; 3 (col 2).
- Smotra dalmatinska 1902 Mar 1; 2 (col 4).
- Narodni list 1903 Mar 7; 3 (col 1).
- Jedinstvo 1903 Jul 21; 4 (col 1).
- Dorn V.* Dr. Vinko Lušić-Matković – prvi hrvatski školovani oftalmolog. Liječ Vjesn 1971;93(7):781–6.
- Narodni list 1912 Jun 1; 3 (col 1).
- Pavišić Z, Dugački V.* Značenje znanstvenog, stručnog i nastavnog rada prof. dr. Alberta Botteriija za razvoj oftalmologije u Jugoslaviji. Liječ Vjesn 1980;102(1):43–7.
- Kečkemet D.* Stara splitska bolnica, 1794–1964. Split: Slobodna Dalmacija, 1964.
- Zlatac P.* Odjel za očne bolesti. Uglešić B. 190 godina splitske bolnice. Split: Znanstvena jedinica OB Split; 1984, str. 115–8.
- Štambuk V, Zlatac P, Krstulović S i sur.* Povijest oftalmologije na području Dalmacije, razvoj i sadašnje stanje. Acta Ophthalmol Jug 1986 (supl 3);24:121–9.
- Karaman K.* Klinika za očne bolesti. U: Mirić D i sur. Osamnaest godina Kliničke bolnice Split. Split: Jedinica za znanstveni rad KB Split; 2004, str. 91–9.
- Radonjić O.* Priopćenje. Kotor, 2008.
- Dorn V, Dugački V.* Kroaten als Mitglieder der DOG und Beziehungen der kroatischen Augenärzte zur deutschen Ophthalmologia. Klin Monatsbl Augenheilkd 2003;220(6):433–8.
- Čuperlović M.* Priopćenje. Moncton, 2007.
- Troj F.* Priopćenje. Beograd, 1983.
- Zbirka matičnih knjiga. Matične knjige vjenčanih Grad Split 16. 2. 1884.–14. 8. 1906. str. 171, br. 34 ½ (HR DAS-179).
- Marjan, kalendar za godinu 1905–1907. sa šematizmom Splita i okolice. Split: Leonova tiskara; 1906.
- Jedinstvo 1903 Sep 25; 3 (col 5).
- Narodni list 1904 Sep 17; 3 (col 4).
- Jedinstvo 1905 Feb 28; 3 (col 5).
- Naše jedinstvo 1905 Aug 5; 3 (col 5).
- Naše jedinstvo 1905 Sep 12; 3 (col 4).
- Narodni list 1908 Jun 22; 3 (col 4).
- Narodni list 1909 Jun 2; 4 (col 5).
- Narodni list 1910 Jun 11; 3 (col 4).
- Tomić T.* Stazom Hipokrata – Durmitorski ljekari. Beograd: GIP Beograd; 1994.
- Dugački V.* Joso Arambašin. Zaslužni splitski liječnici u prošlosti do 1945. godine. Zbornik radova. Split: Hrvatski liječnički zbor – podružnica Split; 1995, str. 67–72.
- Arambašin J.* Liječnički rječnik. Split: Hrvatska štamparija »Trumbić i drug«; 1912.
- Vučak I.* Nikola Marinković, prvi predsjednik Liječničke komore u Dalmaciji. Liječ Nov 2004;4(32):53–5.
- Kraljević Lj, Tomaseo I.* Sanatorij u Splitu. Liječ Vjesn 1990;112(3–4):124–9.
- Upisnik bolesnika 1/7 1918–30/6 1919 (DAS 264 Civilna bolnica u Splitu, OBS 2).
- Upisnik bolesnika od 1/7 do 31/12 1919 (DAS 264 Civilna bolnica Split, OBS 3).
- Knjiga operacija 1920 (DAS 264 Civilna bolnica u Splitu, neoznačeno).
- Novo doba 1937 Sep 27; 6 (col 1).